

Kielemme kääpiösijoista: prolatiivi, temporaali ja distributiivi

JUSSI YLIKOSKI

1 Johdanto

Sijojen runsautta pidetään syystä suomen kielelle ominaisena erityispiirteenä: koko kielikunnassa ei ole monta kieltä, joissa sijoja olisi enemmän, ja naapurikielikunnassa niitä on vielä vähemmän (ks. Iggesen 2013). Sijajärjestelmän reunimmaisina jäseninä – nominatiivin ja genetiivin kaltaisten kieliopillisten sijojen, yleisten paikallissijojen sekä sisä- ja ulkopaikallissijojen takamailla – ovat abessiivi, instruktiivi ja komitatiivi, joita on kutsuttu vanhastaan *marginaalisiksi* ja sittemmin myös *vajaakäyttöisiksi* sijoiksi (ISK 2004 § 1261). Tähän marginaaliin päättyvä sijaparadigma sisältää kaikkiaan viisitoista sijaa, jos esimerkiksi *Ison suomen kieliopin* (2004 § 81) tavoin omaksi sijaan luetaan myös seitsemästä pronominita muodostettava *t*-päätteinen akkusatiivi.

Tässä artikkelissa siirryn perinteisen sijaparadigman marginaalin ulkopuolelle. Edellä kuvatun sijajärjestelmän melko välittömässä läheisyydessä on usein mainittu prolatiivi eli väyliä, reittejä ja välineitä ilmaisevat (*i*)*tse*-tunnuksiset muodosteet. Itämerensuomen prolatiivista on laadittu kokonainen monografia (Suoniemi-Taipale 1994), ja itse olen tarkastellut sitä kiinnittäen erityistä huomiota varsinaisista prolatiiveista eriytyneisiin *teitse*-aineksisiin instrumentaalsiin muodosteisiin (Ylikoski 2018).

Prolatiiveiksi nimetyt muodosteet kuuluvat lähes kaikissa keskeisissä kieliopissa adverbijohdoksiin. Samaan ryhmään kuuluvat tällöin myös päättein *-sti*, *-isin*, *-(i)ttAin*, *-(i)kkAin*, *-(i)tUsten* ja *-(i)tUksin* muodostetut adverbit (ks. esim. Karlsson 1983: 257; ISK 2004 § 373–385), joista tietävästi vain adjektiiveihin liittyvän *sti*-aineksen osalta on vakavasti ehdotettu, että sijan käsite ulotettaisiin perinteisten rajojen ulkopuolelle. Tässä tutkimuksessa käänän kuitenkin katseen substantiivikantaisiin muodosteisiin, joista erityisen ryhmän muodostavat *isin*-päätteiset temporaaliset ja (*i*)*ttAin*-päätteiset distributiiviset muodosteet. Kyllin suurten tutkimusaineistojen tarkastelu osoittaa, että näillä on yllättävänkin paljon huomiotta jääneitä ominaisuuksia, joiden nojalla on perusteltua pohtia, missä määrin myös esimerkiksi *aamuisin* ja *alueittain* voitaisiin tulkita substantiivien *aamu* ja *alue* taivutusmuodoiksi – sijoiksi, joita voisi kutsua temporaaliksi ja distributiiviksi. Samalla on syytä arvioida uudelleen prolatiivia, sillä etenkin temporaali-, distributiivi- ja prolatiivimuotojen sijamaiset piirteet ovat varsin yhteneväisiä.

Tässä artikkelissa kutsun siis *(i)tse-*, *isin-* ja *(i)ttAin-*päätteisiä muodosteita *prolatiivi-*, *temporaali-* ja *distributiivimuodoiksi*. Näillä termeillä en ota kantaa siihen, olisiko ne tulkittava substantiivien taivutusmuodoiksi vai perinteisemmin denominaalisiksi adverbiksi. Tutkimukseni päätavoitteena on synkroninen kuvaus tarkastelemieni muodosteiden olemuksesta kirjoitetussa nykykielessä. Vaikka paikoin pohdinkin sekä tarkastelemieni ilmiöiden kehityshistoriaa että niiden tutkimushistoriaa, rajaan aiheen historian ja esimerkiksi vanhojen aluemurteiden ja lähisuku-kielten tarkastelun tämän artikkelin ulkopuolelle.

Pääasiallisena tutkimusmateriaalina olen käyttänyt FIN-CLARIN-konsortion Kielipankin mittavia suomenkielisiä aineistoja. Olen rajannut tarkastelun vuosien 1960–2017 kirjakielen sekä kirjakielen normeista usein poikkeaviin verkkokeskusteluihin, joiden laajuus on kaikkiaan noin 3,44 miljardia sanetta. (Ks. Aineistolähteet.) Eriasteisten leksikaalistumien (esim. *erittäin*, *nimittäin*, *päivittäin*) vuoksi aiheen perusteellista kvantitatiivista tarkastelua oleellisempia ovat laadulliset havainnot, joiden tekemisessä ovat auttaneet Kielipankin Korp-käyttöliittymän mahdollistamat monipuoliset hakulauseet.

Artikkelin ensimmäisen käsikirjoituksen valmistuttua laadin ja teetin keväällä 2019 Oulun yliopiston suomen kielen oppiaineen lauseopin kurssin opiskelijoilla kyselyn, jossa oli arvioitavana kaikkiaan 29 tämän tutkimuksen aiheeseen liittyvää lausetta. Kyselyyn osallistui 39 suomenkielistä vastaajaa. Kyselyn päätarkoituksena oli suomen ja viron kontrastiivista kielioppia käsittelevä jatkotutkimus, joka ilmestyy samoihin aikoihin tämän artikkelin kanssa (Ylikoski 2020). Kyselyn tulokset korreloivat vahvasti aineistohavaintojeni kanssa antaen tukea useille esittämilleni argumenteille, ja esittelen niitä lyhyesti tämän artikkelin loppupuolella (ks. lukua 4).

Artikkelin rakenne on seuraava: Luvussa 2 esitän lyhyen katsauksen tutkimusaiheen tutkimushistoriaan eli siihen, millaisina suomen sijajärjestelmän raja-alueet on vanhaan nähty. Luvun 3 empiirisellä tarkastelulla osoitan, että perinteisen sijaparadigman ulkopuolelle jäävät denominaaliset adverbit eivät suinkaan ole kaikki samanlaisia. Kuvailluani lyhyesti prolatiivia (3.1) tarkastelen temporaali- (3.2) ja distributiivimuotoja (3.3) etenkin morfosyntaksin ja semantiikan näkökulmista, minkä jälkeen esitän joitakin huomioita niiden morfologiasta ja produktiivisuudesta (3.4). Kokoavassa luvussa 4 pohdiskelen sitä, kuinka sijamaisia tarkasteleman muotoja ovat. Lukuisat nykykielestä tapaamani rakenteet, kuten prolatiivinen *kirjeitse*, jossa on tarkemmat ohjeet, temporaalinen *lähes joka viikonloppuisin* ja distributiivinen *tietyin aihealueittain*, osoittavat, että puheena olevilla muodosteilla on kosolti piirteitä, jotka oikeuttavat pitämään niitä huomattavasti sijamaisempina kuin esimerkiksi päättein *-(i)kkAin*, *-(i)tUsten* ja *-(i)tUksin* muodostettuja sanoja *kasvokkain*, *kasvotusten* ja *kasvotuksin*, joista ei vastaavanlaisia lausekkeita nähtävästi muodosteta. Esitän, että prolatiivista, temporaalista ja distributiivista voisi käyttää yhteisnimitystä *kääpiösjat*, koska ne on edelleen syytä pitää hieman erillään statukseltaan vakiintuneemmista sijoista.¹

1. Kiitän Virittäjän nimettömiä arvioijia ja monia lähimmäisiäni arvokkaista ja innoittaneista artikkelin lopulliseen muotoon johtaneista neuvoista ja kommentista.

2 Tutkimushistoriallista taustaa: sijan määrittelystä fennistiikassa

Koska tämän artikkelin aiheena ovat ilmiöt, joita voisi perinteisistä käsityksistä poiketen luonnehtia eräänlaisiksi sijamuodoiksi, on syytä tarkastella, mitä ovat sijat ja sijan kriteerit fennistisessä tutkimusperinteessä ja yleisessä kielitieteessä. Yllättävää kyllä tähän ei ole löydettävissä selkeitä vastauksia; suomen kieliopille ensiarvoisen sijan käsitteen olemusta on pohdittu niin satunnaisesti ja hajanaisesti, että aihe ansaitsisi oman tutkimuksensa. Valmiin synteesin puuttuessa joudun tässä esittämään hajanaisia huomioita, joista useimpiin palaan tarkemmin jäljempänä.

Suomen perinteiseksi katsottava sijajärjestelmän kuvaus palautuu Vhaelin (1733: 6–29) ja von Beckerin (1824: 23–29, 73) kielioppeihin, jotka pienistä keskinäisistä eroistaan huolimatta sisältävät ajatuksen kaikista nykyiseen malliin kuuluvasta 15 sijasta. Mitä sijan merkitykseen tulee, käsite on jäänyt niin avoimeksi, että jopa *Iso suomen kielioppi* (2004 § 1221) tyytyy seuraavaan luonnehdintaan, jota vaivoin voi pitää varsinaisena määritelmänä: ”SIJA on morfosyntaktinen ja morfosemanttinen kategoria, jonka tunnus on sijapäätte.” Sijaa ei ole määritelty ainakaan yksinkertaiseksi piirrekimpuksi, jonka kaikki sijat jakaisivat. Pikemminkin sijojen välillä vallitsee perheyhtäläisyys, jossain määrin yhteisten piirteiden verkosto, mutta yleisesti hyväksytyjen sijojen tarkempi tarkastelu paljastaa, että verkostoon voitaisiin liittää myös uusia jäseniä, joiden kategorinen sulkeminen suomen kielen sijajärjestelmän ulkopuolelle on kenties yhtä työlästä kuin perinteisen paradigman laajentaminen.

Sijan käsitteen määritelmien sijaan kirjallisuudessa on havaittavissa pyrkimyksiä sijoille tyypillisten piirteiden eksplikointiin. Tällöin ei kuitenkaan puhuta ongelmattomimmista ydintapauksista, vaan piirteiden tarkasteluun turvaudutaan vasta silloin, kun sijastatus ei ole kiistaton. Tällaisia ovat etenkin instruktiivi, komitatiivi ja abessiivi tai niitäkin epäilyttävämmät prolatiivi, perinteisesti adverbeiksi tulkitut *sti*-muodot tai lähinnä kaakkoishämäläisistä murteista laajalle levinnyt niin sanottu *kaa*-komitatiivi.

Prolatiivin sijastatusta pohdittaessa keskeisiä kriteerejä ovat olleet ennen kaikkea produktiivisuus, säännöllisyys ja sijojen kyky saada attribuutteja. Jo Lönnrot (1841: 18) totesi, että prolatiivin sijastatusta voi näennäisesti heikentää se, että prolatiivimuodot puuttuvat abstrakteimmilta substantiiveilta, mutta ”vika ei ole tällöin sijassa vaan substantiiveissa”. Toinen yleisesti mainittu este sijastatuksen saavuttamiselle on prolatiivin kykenemättömyys saada omia määritteitä (ks. alalukua 3.1). Toisaalta samaa esitetään myös muun muassa abessiivin ominaisuudeksi (esim. ISK 2004 § 1261–1262).

Erityisesti adjektiivieihin liittyvän, perinteisen käsityksen mukaan sanaluokaltaan adverbeja tuottavan *sti*-päätteen olemusta on arvioinut Tuomikoski (1973), joka osoittaa *sti*-muotojen täyttävän käytännössä monet taivutuksen määritelmät ja esittää, että niitä olisi syytä pitää adjektiivien taivutusmuotona, yhdenlaisena ”instruktiivisena” sijana. Tuomikosken esittämistä kriteereistä keskeisimpiä ovat taivutusmuotojen ja hänen niihin lukemiensa *sti*-muotojen varsin suuri produktiivisuus sekä se, että *-sti* sijapäätteiden tapaan on suffiksi, joka yleensä yksiselitteisesti osoittaa sanan lauseenjäsen-tehtävän. Se, että *-sti* liittyy yleensä adjektiivieihin ja harvoin substantiiveihin, ei Tuomikoskelle ole kynnyskysymys. Tuomikosken ajatuksiin palaa tässä numerossa Jääskeläinen (2020).

Oma lukunsa selvimpien sijojen reunamilla ovat komitatiivit, joita tunnetaan kah- takin lajia. Yleisimmin sijana pidettyä *ine*-aineksista muotoa on Sirola-Belliardin (2016: 66, 223, 250; 2017: 89–92) mukaan vähätelty käytöltään fraasiutuneeksi, vaikka todellisessa kielenkäytössä esimerkiksi *essiiviä* – vanhastaan *kiistatonta sijaa* – voisi hänen mukaansa pitää yhtä produktiivisena tai epäproduktiivisena kuin komitatiivia. Komitatiivia ei kuitenkaan ole yleensä suljettu sijajärjestelmän ulkopuolelle vaan ai- noastaan luonnehdittu marginaaliseksi sijaksi instruktiivin ja abessiivin tavoin; näitä kaikkia on pidetty fraasiutuneina.

Toisenlaisista näkökulmista on punnittu viron komitatiivin sisarmuotoa, toistai- seksi standardisoidun yleiskielen ulkopuolelle jäänyttä *kaa*-komitatiivia, jota ei tiettä- västi koskaan ole moitittu fraasiutuneeksi, kiteytyneeksi tai epäproduktiiviseksi. Kieli- historiallisesti kyse onkin elinvoimaisesta ja käytöltään laajentuneesta ilmaisutyyppistä, jonka sijastatuksen määrittelyssä keskeisempää on ollut arvioida, onko kyse sijan- omaisesta suffiksista *-kaa* vai korkeintaan kliittiytyneestä postpositiosta *kaa*. Tällöin kriteerit ovat varsin toisenlaisia: argumentteina sijastatuksen puolesta on esitetty tiet- tyjen aluemurteiden vokaalisoinnilliset ilmaisut, kuten *iskänkää*, ja toisinaan liite- partikkeliin päättyvät ilmaisut, kuten *senkaaki*, mutta niin kauan kuin moiset voidaan katsoa poikkeuksiksi yleisemmistä *iskänkaa*- ja *senkinkaa*-tyypeistä, yleispuhekielen *kaa*- komitatiivia voidaan pitää korkeintaan sijataivutusta potentiaalisesti lähentelevänä ilmai- sutyypinä.² (Laitinen & Lehtinen 1997: 7–8; Vierula 2017.) Produktiivisuuden kriteeriin ei siis ole turvaututtu silloin, kun kyse on kiistatta produktiivisesta ilmaisutyyppistä – olipa kyseessä postpositiolauseke tai sellaisesta sijaksi kieliopillistuva taivutusmuoto.

Vielä on syytä mainita Anhavan (2010) lyhyt essee suomen ja unkarin sijo- jen määritelmistä. Suomen sijajärjestelmän rajatapauksista hän mainitsee *sti*- muodot, (*i*)*tse*-prolatiivit sekä jäljempänä tarkasteltavat *isin*-temporaali- ja (*i*)*ttAin*-distributiivimuodot, näiden lisäksi ohimennen myös murteiden marginaalisen ekse- siivin, oletetun **s*-latiivin jäänteet sekä *t*-akkusatiivin. Anhavan (mas. 240) mukaan suomen sijojen oleellisimpia kriteerejä ovat perinteisesti olleet produktiivisuus ja sija- päätteen kyky esiintyä myös substantiivien adjektiiviattribuuteissa. Produktiivisuuteen onkin tosiaan usein vedottu niin adjektiivisten ”*sti*-instruktiivien” sijastatuksen puo- lesta puhuttaessa kuin prolatiivin sekä abessiivi-, instruktiivi- ja komitatiivisijojen sija- maisuutta väheksyttäessä. Adjektiiviattribuuttina esiintymisen kriteeri on todettu *sti*-instruktiivien osalta epäoleelliseksi (Tuomikoski 1973: 202), mutta siihen on vedottu etenkin prolatiivista puhuttaessa, ja tähän palaankin seuraavassa luvussa.

On merkittävää, että tutkijat eivät ole kokeneet suureksi ongelmaksi luonnehtia *kenet*- ja *sinut*-tyyppisiä *t*-akkusatiiveja sijamuodoiksi, vaikka kyse on äärimmäisen suljetusta ja epäproduktiivisesta kategoriasta, jonka seitsemän jäsentä eivät yleensä saa attribuutteja (ks. esim. ISK 2004 § 1226, 1233; vrt. kuitenkin Penttilä 1957: 149, 199–200). Muun muassa tästä syystä suomen sijaparadigmassa vallitsee vain väljä perhe- yhtäläisyys: kaikille 15 sijalle ei suinkaan voi esittää piirrekimppua, joka ongelmitta kattaisi kaikki näin määriteltävät sijat ja samalla sulki ulkopuolelleen esimerkiksi

2. On oireellista, että on paljon yleisempää puhua *kaa*-aineksista ”*kaa*-komitatiivista” kuin ”*nkaa*-komitatiivista”, vaikka sijaksi tai ylipäänsä suffiksiksi tulkitseminen edellyttäisi jälkimmäistä vaihtoehtoa.

sti-instruktiivin, *kaa*-komitatiivin tai tässä artikkelissa tarkasteltavat prolatiivi-, temporaali- ja distributiivimuodot.

Yleispätevän sijan määritelmän puuttuminen ei suinkaan ole fennistiikan erityisongelma, vaan yleisessä kielitieteessä tämä suuri kysymys on jäänyt vielä avoimemmaksi. Parin viime vuosikymmenen aikana taajimmin on viitattu Blaken (1994: 1) määritelmään, jonka mukaan sijalla tarkoitetaan taivutusmuotoja, jotka tyypillisesti ilmaisevat lausetasolla substantiivin alisteista suhdetta verbiin tai lauseketasolla adpositioon tai toiseen substantiiviin. Laajamittaisin esitys sijoista on Malchukovin ja Spencerin (2009) toimittama liki tuhatsivuinen, 62 kirjoittajan *The Oxford handbook of case*, jossa sijakäsityksiä on vähintään yhtä monta kuin on kirjoittajia. Sijan yleislingvistiset, globaalisti pätevät määritelmät ovat jääneet melko abstrakteiksi ja aiheen systemaattinen kielitypologinen tutkimus ohueksi (ks. esim. Iggesen 2013), joten hedelmällisimpiä ja analyttisimpiä näköaloja käsillä olevalle tutkimukselle ovat tarjonneet yksittäisten kielten sijamäärittelyyn keskittyvät artikkelit. Esimerkiksi Corbettin (2008) ja Spencerin (2008) pohdinnat venäjän ja unkarin sijajärjestelmän rajoista ja reunoista keskittyvät tämän tutkimuksen tavoin erilaisten muodosteiden morfosyntaktisiin ominaisuuksiin. Muiden kielten sijojen kuvaukset eivät kuitenkaan tarjoa suoria malleja siihen, miten juuri suomen sijajärjestelmää on tarkoituksenmukaisinta kuvata. Käsillä oleva tutkimus edustaa näin ollen autonomista fennistiikkaa: kansainvälisistä vaikutteista huolimatta kuvaan suomen kieltä ja sen tähän asti huomiotta jääneitä piirteitä lähinnä sen omasta rakenteesta ja tutkimusperinteestä käsin, ja käsittelemieni ilmiöiden merkitys yleiselle kielitieteelle jää tarkoituksella myöhempiin tutkimuksiin.

3 Prolatiivi, temporaali ja distributiivi kirjoitetussa nykysuomessa

Tässä luvussa esittelen pääosin morfosyntaktisia ja semanttisia havaintoja (*i*)tseprolatiivista (alaluku 3.1) sekä etenkin suomen sijajärjestelmän kuvauksissa syrjään jääneistä *isin*-temporaalista (alaluku 3.2) ja (*i*)tt*Ain*-distributiivista (alaluku 3.3). Tarkastelun erityisenä kohteena ovat tutkimieni muodosteiden morfosyntaktiset ominaisuudet, jotka saavat ne näyttämään tyypillisen substantiivilausekkeen pääsanalta. Näitä ovat etenkin kyky saada adjektiivi- ja genetiiviattribuutteja sekä relatiivilauseita. Morfologisempia kriteerejä ovat kysymykset muodosteiden produktiivisuudesta ja kyvystä ilmaista lukudistinktiota; näistä esitän kokoavia havaintoja alaluvussa 3.4. Esimerkkieni hyväksyttävyyys voi herättää lukijassa eriäviä mielipiteitä, ja palaan tähän kokoavasti luvussa 4; samassa yhteydessä kiinnitän vielä huomiota muihin substantiivien taivutusmuodoille tyypillisinä pidettyihin piirteisiin.

3.1 Prolatiivi

Prolatiivia ja sen sijastatusta ovat pohtineet erityisesti Suoniemi-Taipale (1994) ja Ylikoski (2018) jo vanhastaan käytössä olleiden pääkriteerien – produktiivisuuden ja substantiivien määritteiden – valossa. Produktiivisuuden rajat on tunnustanut jo prolatiivia ahkerasti viljellyt ja sijaparadigman täysvaltaiseksi jäseneksi esittänyt Lönnrot

(1841: 18). Suomen äänne- ja muotorakenteen perusteellisessa kuvauksessaan Karlsson (1983: 229) sanoo prolatiivin edustavan komitatiivin ja instruktiivin tapaan ”yleensä taivutussuffiksina pidettyjä, puoliproduktiivisia sijoja”, mutta *Ison suomen kieliopin* (2004 § 62) mukaan prolatiivi ”ei ole sen paremmin produktiivisuudeltaan kuin lausekkeen muodostuksessakaan sijan veroinen”.

Prolatiivin produktiivisuuden tarkka mittaaminen on mahdotonta (ks. Ylikoski 2018: 18–20), mutta kategoria on kieltämättä Karlssonin sanoin lähinnä puoliproduktiivinen. Huomattavaa on myös morfologian epäsäännöllisyys, sillä prolatiivi ei tunne selvää eroa yksikön ja monikon välillä ja prolatiivimuotojen morfologia vaihtelee melkoisesti: prolatiiveja muodostetaan paitsi monikkovartaloista (*kirjeitse*) usein myös yksikkövartaloista (*postitse*) sekä joskus molemmista (*kaapeleitse ~ kaapelitse*, harvemmin myös *kirjeitse* ja *posteitse*).

Toisaalta myöskään kysymys prolatiivien kyvystä saada substantiiveille ominaisia määritteitä ei ole yksinkertainen. Vallalla olevan käsityksen mukaan määritteelliset prolatiivimuodot ovat yksiselitteisen mahdottomia, mitä todistaakseen kielentutkijat ovat toistuvasti esitelleet epäkieliopillisina pitämiään esimerkkejä, kuten **ihanitse maitse* (Penttilä 1957: 148), **isoitse vesitse* (Suoniemi-Taipale 1994: 249), **myrskyisitse meritse* (ISK 2004 § 385) ja **lumisitse maitse* (Anhava 2010: 240–241). Määritteen mahdottomuutta koskevalle väitteelle löytyy kuitenkin vastaesimerkkejä Johannes Linnan-koskesta (1908: 5; *rinteen molemmitse sivuitse*) nykyaikaisiin lehtiteksteihin (*näitse prillitse*) (Ylikoski 2018: 10); myös ISK (2004 § 385) mainitsee genetiiviattribuutillisen esimerkin *Esa Saarisen silmälaseitse*. Kuriositeettina voi lisätä, että prolatiivin sijastatuksen kulta-aikoina vastaavia rakenteita esiintyi myös *Virittäjän* sivuilla:

- (1) – – nämä [vartaat] ovat pyöreitä tankoja, jotka makaavat kahden *niiden molemmitse päitse* kulkevan, matosta reikälaudassa riippuvan seipään päällä. (Johnsson 1883: 24)

Tällaiset lausekkeet ovat marginaalisia, vanhentuneita tai nykykielessä usein leikki-mielisiä mutta eivät kuitenkaan olemattomia (Ylikoski 2018: 9–10). Tätä yleisempiä ja neutraalimpia vaikuttavat puolestaan olevan prolatiivimuodot, jotka toimivat relatiivilauseiden korrelaateina kuten substantiivien taivutusmuodot ikään. Esimerkkien *mailitse jossa on helpompi kaunistella asioita, tekstiviestitse joihin turhan harva vastaa ja kirjeitse, jossa mm. toivoin, että – –* (mas. 10) luetteloa voisi jatkaa sadoilla tekstikorpuksista ja internetistä tavattavilla lauseilla.

Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa prolatiivin ja relatiivilauseen suhdetta lienee pohtinut vain Penttilä (1957: 148), joka sinänsä johdonmukaisesti kieltää prolatiivin kyvyn saada relatiivisiakaan määritteitä – sellaisethan kuuluvat perinteisen käsityksen mukaan substantiiveille eivätkä adverbeille. Kun prolatiivimuodot käytännössä saavat paitsi adjektiivi-, pronomini- ja substantiivimääritteitä myös niihin rinnastuvia relatiivilauseita, ne on perinteisen kieliopin käsitteistön puitteissa välttämätöntä tulkita eräänlaisiksi sijamuodoiksi (Ylikoski 2018: 10). Prolatiivi ei kuitenkaan ole ainoa muotokategoria, jonka monet sijamaiset ominaisuudet ovat jääneet vaille ansaitsemaansa huomiota.

3.2 Temporaali

Tässä artikkelissa temporaaliksi kutsuttavia *isin*-päätteisiä muodosteita ei tiettävästi ole koskaan vakavissaan esitetty sijamuodoiksi. Anhava (2010: 241) kuitenkin toteaa sijojen kriteerejä pohtivassa esseessään, että toisinaan esitetään kysymys ”What is the name of the case form *-sin*?”. Hän ei täsmennä kysymyksen kontekstia, mutta jatkaa vastaamalla, että muoto ei kelpaa sijaksi, koska päte voidaan liittää vain rajalliseen joukkoon substantiiveja, jotka ilmaisevat vuoden- ja vuorokaudenaikoja ja tiettyjä päiviä (*kesäisin, aamuisin, tiistaisin*). Anhava katsoo saman aineksen liittyvän joskus muihinkin sanoihin (*jalkaisin, väkisin*), mutta synkronisesti katsottuna nämä on syytä pitää erillään temporaaleista. Hammari (2006: 366) puolestaan esittää aivan ohimennen eräässä taulukossaan muodosteen *päivisin* iteratiiviksi kutsumanaan ”adverbimaisena nominien sijamuotona”, jonka olemusta hän ei erikseen käsittele.

Muuten temporaalimuotoja on perinteisesti kutsuttu adverbeiksi tai partikkeleiksi, joiden muodostusta ja merkitystä ovat kuvailleet Penttilä (1957: 324), Karlsson (1983: 257) sekä viimeisimpien joukossa *Iso suomen kielioppi* (2004 § 378). ISK tarkastelee niitä osana laajempaa mutta epäproduktiivista *isin*-johtimisten adverbien joukkoa, mutta toisaalta erottaa ajankohdan *isin*-adverbit, jotka paikallissijoista (esim. *päivällä, illalla*) poiketen ”ilmaisevat lauseen kuvaaman tilanteen toistumista kantasanan tarkoittamana säännöllisesti toistuvana ajankohtana”. ISK toteaa *isin*-elementin alkukomponentin vaikuttavan toisinaan monikon *i*-tunnuksen tavoin, toisinaan ei (*päivisin* mutta *iltaisin*). Produktiivisuuden kerrotaan rajoittuvan lähinnä yhdyssanakantoihin (esim. *arkiaamuisin*); esimerkiksi *pääsiäinen* ja *juhannus* todetaan mahdottomiksi kannoiksi. Muodon sijamaisuutta ei pohdita lainkaan.

Nykyään käytettävissä olevien mittavien sähköisten tekstiaineistojen avulla on kuitenkin mahdollista esittää niin vastaesimerkkejä kuin kosolti muitakin lisäesimerkkejä *isin*-temporaalin produktiivisuudesta:³

- (2) Siksi *pääsiäisisin* syödään suklaamunia. (Kielipankki: Suomi24)
- (3) Kun sisareni puutarhassa pelasimme petankkia *juhannuksisin* – – (Kielipankki: Suomi24)

Edellä olevat esimerkit tai vaikkapa *sapattisin, hiihtolomisin* ja uudistulokas *halloweenisin* eivät kuitenkaan kumoa sitä tosiasiaa, että temporaali on heikosti produktiivinen ja epäsäännöllinenkin. Muodon semantiikka on kuvattu jo melko tyhjentävästi, mutta perinteinen käsitys temporaalin morfosyntaksista kaippaa päivitystä, sillä siitä ei ole kirjoitettu aiemmin juuri mitään: muodosteet on todettu adverbeiksi eikä aiheesta ole sen kummemmin keskusteltu, ikään kuin niillä ei morfosyntaktisia ominaisuuksia olisi. Seuraavassa lähtökohtanani on aiemmin ohimennen esittämäni huomio siitä,

3. Artikkelin esimerkit edustavat tekstilajeiltaan erilaisia verkkokeskusteluja, sanoma- ja aikakauslehtitekstejä, tietokirjallisuutta, opinnäytteitä ja asiakirjoja; tekstilajien välillä ei tarkastelemieni ilmiöiden suhteen ole merkittäviä eroja.

että mahdollisia ovat myös relatiivilauseelliset rakenteet, kuten *maanantaisin, jotka ovat ruuhkaisimpia* (Ylikoski 2018: 11).

Penttilän (1957: 148) esittämä väite prolatiivien määritteistä ei täysin pidä paikkaansa, sillä nykykielen miljardien saneiden sähköisistä aineistoista on mahdollista löytää kymmeniä prolatiivimuotoja, joita seuraa relatiivilause kuin substantiivien sijamuotoja ikään (Ylikoski 2018: 10). Satunnaisten hakujen perusteella *isin*-temporaalit toimivat relatiivilauseiden korrelaateina suunnilleen yhtä usein kuin prolatiivimuotojen yhteydessä; esimerkkejä on löydettävissä kymmenittäin:

- (4) Ahmin kirjatrilogiaa *aamupäivisin, jotka vietin kansakoulun vuoroluvun takia yksin kotona*. (Rehn 2010: 33)
- (5) Se rauhoitti varsinkin *iltaisin ja aamuisin, jotka olivat pahimmat ajat*. (Kielipankki: Suomi24)
- (6) Näemme ainoastaan *viikonloppuisin, joita kumpikin odottaa paljon*. (Kielipankki: Suomi24)
- (7) – – koska on se pikkusen eri asia, työskenteleekö henkilö *öisin ja jouluisin, joista saa tuplapalkat*. (Kielipankki: Suomi24)

Perinteisen käsityksen vastaisesti on mahdollista tavata myös adjektiivijonon ja pronominiattribuutillisia prolatiivimuotoja, jolloin attribuuttikin on prolatiivissa; tällaiset esimerkit ovat kuitenkin harvinaisia (Ylikoski 2018: 10). *isin*-temporaalin osalta vastaavien samassa muodossa kongruoivien attribuuttien olemassaoloa ei ole tiettävästi koskaan edes pohdittu, enkä itsekään ole moisia löytänyt. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö myös temporaali voisi saada adjektiiviattribuutteja. Itse asiassa ainakin nykykielen aineistoista attribuutillisia temporalimuotoja löytyy jopa enemmän kuin attribuutillisia prolatiiveja. Edellinen tyyppi ei kuitenkaan ole rakenteeltaan niin symmetrinen kuin suomen sijojen morfosyntaksiin tottunut voisi odottaa:

- (8) *Tavallisin sunnuntaipäivisin* pääsee halvemmalla. (Kielipankki: Suomi24)
- (9) – – [meksikolainen tulivuori Colima] katoaa tavallisesti pilvien sisään, mutta *sikäläisin öisin* pimeässä vyöryvät laavakimpaleet ovat näyttäviä – – (Kielipankki: Suomi24)
- (10) Kiertelen *satunnaisin viikonloppuisin* hämeenlinnan+ympäristön lähiöbaareja – – (Kielipankki: Suomi24)

Esimerkeissä 8–10 esiintyvät attribuutit ovat toki marginaalisia ja monien mielestä kieliopillisuuden rajaseudulla (ks. luku 4) mutta sellaisinkin varsin paljastavia. Vaikka ne ovat *isin*-loppuisia, ne eivät ole samalla tavalla *isin*-tunnuksisia kuin pääsanansa: *sunnuntaipäivisin, öisin* ja *viikonloppuisin* ovat kyllä temporalimuotoja,

mutta *tavallisin*, *sikäläisin* ja *satunnaisin* eivät, vaan ne ovat *inen*-adjektiivien monikon instruktiivimuotoja. Instruktiivimuotoja niiden on nähtävästi kieliopin sääntöjen mukaan oltavakin, sillä hypoteettisia mutta teoriassa odotuksenmukaisia lausekkeita **tavallisin sunnuntaipäivisin* ja **sikäläisin öisin* (vrt. *pääsiäisisin*) ei esiinny. Myös muut instruktiivimääritteet ovat mahdollisia:

- (11) Molemmilla paikkakunnilla naiset olivat tottuneet kyllä varusmiehiin ja siihen, että heitä oli aika paljon *tietyin iltaisin* liikkeellä – – (Vauva)
- (12) Ajatus olisi kierrellä jonkin verran kotiseutuani *lämpimin kesäöisin* hiljaksen ajellen (60-70km/h) – – (Kielipankki: Suomi24)

Verrattain yleisiä ovat erilaisten yhdistysten ja muiden tapahtumanjärjestäjien ilmoitukset säännöllisistä tilaisuuksista, joita järjestetään esimerkiksi *parittomin perjantaisin*, *parillisin lauantaisin* tai *kuukauden ensimmäisin arkimaanantaisin*. Muutkin tapaukset osoittavat, etteivät temporaalimuodot ole tyypillisiä adverbjeja vaan muistutavat pikemminkin substantiiveja taivutusmuotoineen:

- (13) Viikonloppuisin pihalla on pystyssä myös grillikioski, jossa myydään mm. makkaraa, pyttipannua, lettuja tai hernekeittoa vaihtelevasti *eri viikonloppuisin*. (Kielipankki: Suomi24)
- (14) Koskaan en ole kenellekkään mennyt aukomaan päätäni autoista ja silti minulle on vittuiltu autoistani *lähes joka viikonloppuisin*. (Kielipankki: Suomi24)

Esimerkin 13 *eri* luetaan perinteisesti yhdeksi harvalukuisista taipumattomista adjektiiveista, joita käytetään attribuutteina eli substantiivin etumääritteinä (ISK 2004 § 586, 610). Mikäli tästä käsityksestä ei haluta luopua, (*eri*) *viikonloppuisin* on substantiivin taivutusmuoto; samaan rakennetyyppiin kuuluu myös temporaaleja toisinaan määrittävä *viime* (*viime talvisin*, *viime öisin*). *Ison suomen kieliopin* (2004 § 753) mukaan kieleen kuuluu myös taipumaton distributiivinen kvanttoripronomini *joka* 'jokainen', joka "esiintyy vain substantiivin tarkenteena, eikä substantiivilla tällöin ole muita määritteitä". Ilmaisutyyppistä (*lähes*) *joka viikonloppuisin* (esim. 14) on kuitenkin tavattavissa satamäärin esimerkkejä.

Esimerkit antavat myös lisävaloa temporaalien merkitykseen, jossa ISK:n (2004 § 378) mukaan on kyse puheena olevan asiointilan toistumisesta säännöllisesti toistuvana ajankohtana. Tavallisesta säännöllisestä toistumisesta on mahdollista erottaa säännöllisyys, joka sisältää myös vaihtelua (*eri viikonloppuisin*) tai rajoittuu esimerkiksi menneisyyteen (*viime talvisin*). Kvanttoripronomini *joka* esimerkiksi lausekkeessa *joka viikonloppuisin* ikään kuin vahvistaa muun muassa esimerkissä 14 puheena olevan vittuilemisen vielä säännöllisemmin toistuvaksi kuin mitä pelkkä temporaali *viikonloppuisin* ilmaisisi. Toisaalta pelkkä *joka* on tällaisessa kontekstissa hieman pleonastinen, ja semanttiselta kannalta informatiivisempia ovatkin lauseet, joissa toistuvuutta lieventävät adverbit *melkein* ja *lähes* (esim. 14).

Prolatiivia tarkastellessani (ks. alalukua 3.1) mainitsin substantiivin taiputusmuodoille ominaiset genetiiviattribuutit. Tällaisia on paljon useammin temporaali-muodoilla. Tyypillisiä ovat tapaukset, joilla ilmaistaan tietyn kuun tiettyinä viikonpäivinä rajallisesti toistuvia ajankohtia:

- (15) *Elokuun lauantaisin* vihkitilaisuuksia on 2-5. (Kielipankki: Lehdet)

Substantiiveille ominaisten määritteiden esittelyn päätteeksi on paikallaan lisätä, että vastaavat ominaisuudet näyttävät puuttuvan ei-temporaalisilta ja niitäkin epäproduktiivisemmilta *isin*-muodosteilta: *?paljain jalkaisin* lienee mahdoton, koska todelliset adverbit eivät attribuutteja saa.

3.3 Distributiivi

Distributiivisten (*i*)*ttAin*-päätteisten muodosteiden sijamaisuutta on pohdittu hivenen enemmän kuin temporaalin sijastatusta, mutta kyse on vain parista poikkeustapauksesta. Jo 1800-luvulta periytyvän käsityksen mukaan (*i*)*ttAin*-elementillä luodaan adverbeja, jotka Jänneksen (1890: 222–223) sanoin ovat distributiivisia ja muodostuvat varsinkin ”kaikellaisista konkreettisista ja kollektiivisista substantiiveista”. *Iso suomen kielioppi* (2004 § 380–381) erottaa pääfunktioiksi distributiivisen tavan ilmaisemisen ja suuren määrän ilmaisemisen, mutta toteaa samoilla muodoilla olevan useitakin merkityksiä (vrt. distributiivinen *myy metreittäin*, määrää ilmaiseva *saa palstatilaa metreittäin*).

Ajatus distributiivin mahdollisesta sijamaisuudesta nousee esille jossain määrin Penttilän (1957: 148) kieliopissa, jossa hän toteaa prolatiivimuotojen jäävän taiputusmuotojen ulkopuolelle, koska niiltä puuttuu ”jonkinvertainen taiputusmuodoilta vaadittava syntaktinen yhtenäisyys” (vrt. Penttilän mukaan epäkieliopillinen **ihanitse maitse*). Penttilä jatkaa, että ”vastaavalla tavalla menetellään muissa ylempänä mainituissa esimerkkitapauksissa”, joita ovat *parittain* ja *sukupolvittain*. Pian Penttilän jälkeen tosin Collinder (1960: 224) toteaa – väitettään mitenkään perustelematta – että *asteittain*-sanana *-ittain* on harvinainen sijapäätte. Collinderin mielipide on jäänyt lähes unohduksiin, ja distributiivimuodot kuvataan produktiivisina adverbeina myös esimerkiksi Karlssonin (1983: 257) ja ISK:n (2004 § 379–381) esityksissä, mutta mahdollista sijastatusta ei niissä pohdita lainkaan samalla tapaa kuin prolatiivin ja *sti*-instruktiivin osalta.

Edellä olen viitannut Anhavan (2010) pohdintoihin suomen sijajärjestelmän reuna-alueista, ja hän onkin yksi niistä hyvin harvoista, jotka ovat pohtineet (*i*)*ttAin*-distributiivin produktiivisuuden lisäksi sen morfosyntaksia. Ikään kuin Penttilän (1957: 148) sanontaa selventäen Anhava (mas. 241) toteaa, että *-(i)ttAin* ei esiinny adjektiiviattribuutin asemassa ja esimerkiksi lausekkeen **rajuittain puuskittain* mahdottomuus sulkee sen sijaparadigman ulkopuolelle. Anhava ei kuitenkaan esitä lähdeviitteitä, eikä myöskään *Iso suomen kielioppi* mainitse suomen morfosyntaksin kysymyksiä laajasti käsittelevää Hammarin (1993) kirjoitelmaa, jossa distributiiviakin pohditaan usean sivun verran; samoja aiheita Hammari (2006) on käsitellyt myöhemmässä

artikkelissaankin. Hammari (mas. 367) pohtii myös distributiivimuotoisia adjektiiviattribuutteja, kuten *?puolittain vuosittain*, mutta asteriskin sijaan vain kysymysmerkillä varustettuna. Syytä varovaisuuteen onkin, sillä edes nykyisistä sähköisistä aineistoista ei moisia lausekkeitä löydy. Hammari esittää myös hypoteettisen vaihtoehdon *?puolin vuosittain*, ja jo aiemmin hän on huomauttanut, että jos ”yritämme käyttää distributiivia määritteellisesti, instruktiivinmuotoinen määrite kuulostaa melkeinpä hyväksyttävältä: *?Mustat pelinappulat siirtyvät mustin ruuduittain*” (Hammari 1993: 151).

On ymmärrettävää, että ennen nykyisiä valtavia sähköisiä tekstimassoja Hammari (1993) on joutunut turvautumaan lähinnä omaan mielikuvitukseensa ja kysymysmerkkeihin, mutta hän on ollut oikeilla jäljillä. Yli kolmen miljardin sanan tekstikorpuksista olen tavannut kaikkiaan kolme autenttista tapausta:

- (16) Analyysissä tutkitaan yritykseen vaikuttavia makrotason tekijöitä *tietyin aihealueittain*. (Kielipankki: E-thesis)
- (17) Nämä jakautuvat *musiikillisin tyylipiirteittäin* jakautuviin alakäytäntöihin, joilla kaikilla on omat musiikilliset erityispiirteensä. (Kielipankki: E-thesis)
- (18) Yhtä tyylikkäästi ja tasaisesti kuin hiukset yleensä lähtevät niin yhtä tasaisesti *tietyin alueittain* hiukset kasvavat takaisin. (Kielipankki: Suomi24)

Vaikka tällaiset rakenteet ovat hyvin harvinaisia, ne ovat monien mielestä melko hyväksyttäviä (ks. lukua 4), ja internethauilla on mahdollista löytää lisäesimerkkejä, kuten kipsiseoksen valuminen *paksuin kerroksittain*, asioiden käsittely *edellä mainituin yksiköittäin* tai *edellä luetelluin osa-alueittain* sekä näitäkin kompleksisempi esimerkki 19:

- (19) Peruspääoman korotukset jakaantuvat 3 §:n 4 momentissa mainituin sairaaloittain ja toimintayksiköittäin – – (PSHP)

Tällaiset instruktiivimuotoiset adjektiiviattribuutit ovat periaatteessa samanlaisia kuin ne, joita nähtiin jo edellä temporaalin yhteydessä (esim. 8–12). Samaan tapaan toimivat myös kvanttoripronominin *moni* ja *muutama* ilmaisutyypeissä *monin kymmenittäin*, *muutamain ydinkohdittain*. Adjektiiviattribuutit sinänsä eivät pääty tähänkään: Hammarin (1993: 97) mukaan mahdollisilta tuntuvat myös taipumattomat adjektiiviattribuutit, kuten *aimo* ja *pikku*. Nykykorpuksista löytyykin jopa kymmeniä distributiiviesimerkkejä, joita määrittävät adjektiivit *aimo* (*annoksittain*), *kunnon* (*kerroksittain*), *pikku* (*kappaleittain*) sekä *eri* ja *koko*:

- (20) Lisäksi suositukset eri vitamiini-, hivenaine-, proteiini- jne. pitoisuuksista vaihtelevat *eri maittain* hyvinkin paljon. (Kielipankki: Lehdet)
- (21) Esimerkiksi Pohjanmaalla lähdetään nykyään tansseihin vanhaan malliin *koko kyläkunnittain*, kertoo lavojen suosikki Joel Hallikainen. (Kielipankki: Lehdet)

Taipumattomiin adjektiiviattribuutteihin rinnastuu myös jo temporaalien yhteydessä (esim. 14) nähty (*lähes*) *joka*, joka toimii samaan tapaan myös distributiivien määritteenä:

- (22) Facebookissa kiertää *lähes joka paikkakunnittain* viestejä tyyliin: – – (Kielipankki: Suomiz4)

Edellä prolatiivin ja temporaalin yhteydessä on mainittu myös niitä määrittävät relatiivilauseet. Hammari (2006: 367) kiinnittää huomiota samaan ilmiöön distributiivien osalta ja esittää kaksi tietokirjallisuudesta tapaamaansa esimerkkiä:

- (23) – – opit ovat kehittyneet, *asteittain, joista jokainen on näyttänyt luonnolliselta*, vastakohtikseen – –
- (24) – – sotaväki koottiin ja se järjestettiin taisteluun *tribuksittain, jotka toisin kuin myöhemmät tribukset olivat heimoyhteisöjä* – –

Nykyisistä tekstiaineistoista tällaisiakin lauseita on löydettävissä helposti sadoittain:

- (25) Aluetasolla tutkimukseen osallistuttiin *kalastusalueittain, joita on 223 kappaletta*. (Kielipankki: Lehdet)
- (26) Kuluttajahinnat vaihtelevat *huoltamoittain, jotka hinnoittelevat itse myytävänä olevat tuotteet*. (Kielipankki: Lehdet)
- (27) Kaikki ohjeessa mainitut ainekset paitsi perunat pannaan kasariin *kerroksittain, joiden väliin ripotellaan persiljaa, suolaa ja valkopippuria*. (Kielipankki: Lehdet)

Ison suomen kieliopin (2004 § 380–381, 1164) mukaan relatiivilauseet voivat rajallisesti toimia myös ajankohtia tai paikkoja ilmaisevien adverbien määritteinä, mutta distributiivimuodot kielioppi lukee tavan ja määrän adverbeiksi. Tarkastelemieni aineistojen perusteella tällaisia relatiivilauseita ei ole syytä luonnehtia rajallisiksi.

Distributiivien substantiiveille ominaiset määritteet eivät pääty relatiivilauseisiinkaan, vaan Hammari (1993: 97; 2006: 367) huomauttaa, että jo *Nykysuomen sanakirja* (s.v. *neljänneksittäin*) tuntee lauseen *Väliajat otettiin mailin neljänneksittäin*, jossa *neljänneksittäin* saa genetiiviattribuutin. Tästäkin ominaisuudesta on löydettävissä kymmenittäin lisäesimerkkejä, lukuisten yksinkertaisimpien distributiivilausekkeiden, kuten *Suomen kunnittain*, *Euroopan maittain* ja *USA:n osavaltioittain*, lisäksi muun muassa seuraavat lauseet:

- (28) Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi asemakaavoituksen lähtökohtia *kasvun hallinnan osa-alueittain*. (Kielipankki: E-thesis)

- (29) Empiirinen selvitys kohdistui kaikkiin maanosiin ja tuloksia analysoitiin *Afrikan, Aasian, Keski-Amerikan, Euroopan, Pohjois-Amerikan, Etelä-Amerikan ja Tyynenmeren kulttuurialueittain*. (Kielipankki: E-thesis)
- (30) Maaseutuyrityssarjan ideat kilpailevat ensin kamarikohtaisesti eli Etelä-Savossa *Mikkelin, Pieksämäen ja Savonlinnan nuorkauppakamareittain*. (Kielipankki: Lehdet)

Distributiivimuodotkin paljastuvat siis muodosteiksi, joilla on substantiiveille ja niiden sijamuodoille tyypillisiä ominaisuuksia. Näitä ominaisuuksia on sekä laadullisesti että määrällisesti varsin paljon, nähtävästi paljonkin enemmän kuin esimerkiksi prolatiivilla, jonka sijastatusta on kuitenkin pohdittu kerta toisensa jälkeen lähes parin vuosisadan ajan. Koska substantiivin ominaisuuksia esiintyy paljon ja usein, toisinaan distributiivilla on määritteitä sekä edessä että takana:

- (31) Puustovauriot tarkasteltiin myös *puiden pituusluokittain, jotka olivat 2,5 – 10 metriä, 10 – 20 metriä ja 20 metriä tai yli*. (Kielipankki: E-thesis)

Edellä esittämäni esimerkit kertovat distributiivin morfosyntaksin lisäksi myös sen semantiikasta. *Ison suomen kieliopin* (2004 § 380) mukaan useimmat distributiivimuodot kuvaavat jonkin ”jakautumista usean tarkoitteen kesken”. Edelleen kielioppi täsmentää, että tämä tarkoitejoukko voi olla rajattu tai rajaamaton; tämä ei kuitenkaan erota distributiivimuotoja kiistattomista substantiiveista, sillä esimerkiksi *paikkakunnat* voi toki viitata niin rajattuun kuin rajaamattomaan joukkoon aivan kuten *paikkakunnittain* (esim. 22). Distributiivin määritteet voivat – kuten tavallisissa substantiivilausekkeissa ikään – tarvittaessa tyhjentävästi täsmentää tämän tarkoiteluokan: esimerkin 29 *kulttuurialueittain* saa määritteekseen seitsemän yhdessä koko maailman kattavaa makroaluetta, esimerkissä 30 *Mikkelin, Pieksämäen ja Savonlinnan nuorkauppakamareittain* viittaa kaikkiin Etelä-Savon nuorkauppakamareihin, ja esimerkin 31 relatiivilause luettelee puiden pituusluokat, joiden mukaan puustovaurioita on tarkasteltu.

Oleellinen ydin distributiivin merkityksessä on juuri distribuutio, jakautuminen monissa eri muodoissaan. Myös ISK:n (2004 § 381) erikseen mainitsema määrän ilmaiseminen (esim. *kasoittain*) voidaan nähdäkseni lukea tavallisempien distributiivimuotojen rinnakkaiskategoriaksi, kognitiivisen kielitieteen tarkastelemaan ”fiktiivisen liikkeen” (esim. Huumo 2010) tarjoamaa analogiaa käyttääkseni eräänlaiseksi fiktiiviseksi distribuutioksi.

Distributiivi on erittäin produktiivinen muodostetyyppi – niin produktiivinen, että koko produktiivisuudesta puhuminen tuntuu melkein yhtä tarpeettomalta kuin esimerkiksi genetiivin tai inessiivin kaltaisten sijojen kohdalla. Kielessä ei oikeastaan ole substantiiveja, joista distributiivia ei voisi halutessaan muodostaa. Esimerkiksi prolatiivin muodostaminen vaikuttaa selvästi rajallisemmalta ja *isin*-temporaali niitäkin paljon epäproduktiivisemmalta. Prolatiivin olemusta pohdittaessa on keskusteltu mahdollisuudesta muodostaa prolatiivimuotoja myös erisnimistä ja edelleen niiden

kirjoitusasuista eli siitä, tulisiko esimerkiksi /kuopioitse/ kirjoittaa ikään kuin substantiivin taivutusmuotona «Kuopioitse» vai ikään kuin adverbina «kuopioitse». Maamies (2015) on esittänyt seuraavan kommentin:

-(i)tse-johdoksia voi verrata -ittain-loppuisiin muotoihin, jotka ovat kiistatta johdoksia. Niitä muodostetaan joskus harvoin myös erisnimistä, esim. ”Valikoimat vaihtelevat Anttiloittain.” Tässäkin pienen alkukirjaimen käyttö tuntuisi oudolta.

Maamies vaikuttaa suosittävän isoa alkukirjainta, vaikka distributiivimuodot ovatkin ”kiistatta johdoksia”. Kirjoitusasun suositukset jätänkin kielenhuoltajille, sillä alkukirjainten koot vaihtelevat kirjoittajittain. Kovin harvinaisia erisnimet eivät distributiivin kantoina kuitenkaan ole: internethaut paljastavat valikoimien vaihtelevan *Lidleittäin*, *Prismoittain*, *Agrimarketeittain* ja *Osuuspankeittain*, autojen ominaisuudet taas voivat vaihdella *Saabeittain* ja *Volvoittain*.

Distributiivilla on vielä yksi syntaktinen erityispiirre, joka yhtäältä johtuu sen nimenomaisesta merkityksestä mutta toisaalta lähentelee tiettyjen verbien rektioita. Jos esimerkiksi valikoimat *vaihtelevat Prismoittain* tai ajo-ominaisuudet *vaihtelevat Volvoittain*, distributiivin käyttö ei ole sattumanvaraista vaan osin lauseen predikaatin määräämää. Vaihtoehtoisikin ilmaisutapoja toki on olemassa, mutta kymmenien tuhansien distributiiviesimerkkien tarkastelu paljastaa nopeasti, että niistä tuhannet esiintyvät verbin *vaihdella* yhteydessä (esim. 20, 26) ja yleisiä ovat myös *jakaa*, *jakaantua* (esim. 17) ja *jakaantua* (esim. 19).

3.4 Kokoavasti produktiivisuudesta ja morfologiasta

Lähes kaikki edellä esittelemäni lause-esimerkit kuvaavat prolatiivi-, temporaali- ja distributiivimuotoja käyttöyhteyksissä, joissa perinteinen adverbitulunkinta ontuu. Niiden morfologiasta tai produktiivisuudesta ei varsinaisesti ole ollut tarvetta puhua, sillä niistä en ole tehnyt vastaavia uusia havaintoja. Karlssonin (1983: 257) kanssa on helppo olla samaa mieltä siitä, että (i)tse-prolatiivi ”ei tiukkojen vartaloajoitustensa takia ole kovin sijamainen”, *isin*-temporaalilla on ”tiukat semanttiset vartaloajoitukset” ja (i)ttAin-distributiivi on ”hyvin produktiivinen, liittyy yleensä monikkovartaloon”.

Prolatiivin muodostuksessa huomattavinta on, että se muodostetaan toisinaan monikko- ja toisinaan yksikkövartalosta ja kyllin laajojen aineistojen perusteella usein molemmista, jolloin jompikumpi vaihtoehto on yleensä toista selvästi yleisempi. Temporaali ja distributiivi sen sijaan eivät tunne yksikön ja monikon eroa – sen estää jo niiden semantiikka. Temporaalin heikko produktiivisuus tekee myös sen toteutumissa tavattavan epäsäännöllisyyden ymmärrettäväksi (esim. monikkovartaloiset *öisin* ja *päivisin*, vapaasti vaihtelevat *pyhisin* ja *pyhäisin*, mutta yleensä yksikkövartaloinen *iltais*in pro paljon marginaalisempi *iltoisin*).

Sinänsä produktiivinen distributiivikaan ei ole kovin säännöllinen. Ensinnäkin esimerkiksi Karlssonin (1983: 257) mukaan sen tunnus on *-ttAin*, joka yleensä liittyy monikkovartaloon. *Iso suomen kielioppi* (2004 § 379) puolestaan puhuu (i)ttAin-adverbeista, joilla on yleensä ”i:llinen, monikkovartaloinen kanta”, joskin variaatiota

aiheuttavat *i*-vartaloiset kantasanat (*parittain* ~ *pareittain*) ja puhutun kielen diftongien *i:n* kato (*viikoittain* ~ *viikottain*). Muutakin horjuntaa on havaittavissa; esimerkiksi muotojen *alueittain* ja *säteittäin* rinnalla tapaa niinkin monimuotoisia variantteja kuin *alueettain* ja *aluettain* sekä *säteettään*, *sädeittäin* ja *sädettään*. Pääsääntöisesti kuitenkin pitäneen paikkansa ISK:n kanta, jonka mukaan distributiivin *i*-aines hahmottuu yleensä monikon tunnukseksi. Samoin on otaksuttavissa, että *isin*-temporaali hahmotetaan usein monikkomuodosteeksi.

4 Kääpiösijat marginaalisten sijojen takana

Luvussa 3 tarkastelluilla muodosteilla on odottamattoman paljon ominaisuuksia, joiden nojalla niitä olisi perusteltua pitää eräänlaisina sijoina. Ajatus sinänsä ei ole uusi, mutta se on vanhastaan ollut esillä oikeastaan vain prolatiivin olemusta pohdittaessa ja vain pari kertaa distributiivin kuvauksen yhteydessä. Seuraavassa pyrin luomaan synteesiä ja esitän, että tarkastelemiani muodosteita ei tule absoluuttisesti sulkea suomen kielen sijaparadigman ulkopuolelle. Luonnollisen vertailukohdan tarjoavat perinteisesti sijajärjestelmän reunamille sijoitetut marginaaliset sijat, joiden rinnalla prolatiivia, temporaalia ja distributiivia sekä mahdollisesti myös adjektiiveista muodostettavaa ”*sti*-instruktiivia” voi luonnehtia nimityksellä *kääpiösijat*. Tällaisella reuna-alueellakin on toki omat rajansa, ja lopuksi pohdin lyhyesti myös sitä, mitä kääpiösijoilla laajennetun sijaparadigman ulkopuolelle jää. Ennen varsinaista yhteenvetoa esitän muutaman huomion tutkimieni ilmiöiden hyväksyttävyydestä kielenpuhujien keskuudessa.

Artikkelini päätavoitteena on ollut kuvata tässä tarkasteltuja muodosteita sellaisina kuin ne todellisuudessa esiintyvät laajoissa tekstiaineistoissa. On kuitenkin todennäköistä, että osin hyvin marginaaliset ilmaisutyytit vaikuttavat monen lukijan silmissä ja korvissa oudoilta tai suorastaan mahdottomilta. Kuten artikkelin alussa mainitsin, olen tehnyt tutkimustani täydentävän kyselytutkimuksen, jonka tuloksia käsittelen lähemmin toisaalla (ks. Ylikoski 2020). Kyselytutkimuksen teema on hie-man toinen, ja esimerkiksi prolatiivi on rajattu sen ulkopuolelle, mutta temporaalin ja distributiivin morfosyntaksia luodanneisiin kysymyksiin sain vastauksia, joilla on merkitystä myös tälle tutkimukselle.

Kuten edellä on jo käynyt ilmi, korpuksissa temporaalin ja distributiivin yleisin määritetytyyppi on relatiivilause. Verrattain tavallisia ovat myös genetiiviattribuutit sekä taipumattomat adjektiivit (*eri*) ja pronominit (*joka*), harvinaisimpia sen sijaan instruktiivimuodossa kongruoivat adjektiivit (*tietyin*). Täysin symmetrisesti kongruoivia attribuutteja (**tietyittäin*, **tiettyisin*) en ole tavannut. 39 suomenkielisen informantin arviot korreloivat varsin tarkoin autenttisten ilmaisutyyppien frekvenssin mukaan: esimerkiksi lausekkeet *eri lajeittain*, *Euroopan unionin jäsenmaittain* ja *lauantaisin*, *joka on adventistien jumalanpalveluspäivä* hyväksyi ongelmitta yli puolet (20–25 vastaajaa) vastaajista. Osittain kongruoivia adjektiiviattributteja sen sijaan on vaikeampi sekä löytää että hyväksyä, mutta silti lähes kolmannes (12/39 vastaajaa) hyväksyi ongelmitta lausekkeen *tietyin aihealueittain* (vrt. esim. 16) ja joka viides (8/39 vastaajaa) lausekkeen *musiikillisin tyylipiirteittäin* (esim. 17). Täysin epäkieliopillisina näitä piti-

vät melko harvat; huomattava osa vastaajista oli kahden vaiheilla. Aidosti atesteoimatomia vaihtoehtoja (*tietyittäin, musiikillisittain*) sen sijaan ei hyväksynyt ongelmitta yksikään; suuri enemmistö piti molempia täysin mahdottomina. Lisätietoja kyselytutkimuksen sisällöstä ja tuloksista esittelen siis toisaalla (Ylikoski 2020), mutta tämän artikkelin kannalta oleellisinta on se, että suuri osa tässä tarkastelluista ilmaisu-tyypeistä on sellaisia, joita kielenpuhujat pitävät mahdollisina, kun niiden luonnollisuutta erikseen tiedustellaan.

Tässä artikkelissa näkökulmani on lähes yksinomaan synkroninen, enkä puutu tarkastelemieni morfeemien alkuperään. Todettakoon kuitenkin, että sekä *-isin* että *-(i)ttAin* on usein yhdistetty instruktiiviin (esim. Penttilä 1957: 324), jota on pidetty myös komitatiivin *ine*-tunnuksen alkulähteenä (ks. Sirola-Belliard 2016: 59–61 lähteineen). Suffiksien alkuperään puuttumatta on mielenkiintoista, että näiden neljän kategorian kesken vallitsee tietynlainen yhteys, joka konkretisoituu ennen kaikkea adjektiivi- ja pronominiattribuuttien merkinnässä. Edellä on nähty, että temporaali- ja distributiivimuodot voivat saada instruktiivimuotoisia määritteitä, ja sellaisia saavat luonnollisesti myös instruktiivimuotoiset substantiivit. Samoin voivat käyttäytyä myös komitatiivimuodot, joiden attribuutin merkintää on pohdittu jo 1800-luvulta alkaen (ks. Sirola-Belliard 2016: 61–62, 85). Instruktiivin määrittämiä komitatiivimuotoja tapaa nykykielessäkin paitsi fraaseissa *omin lupineen* ja *omin nokkineen* myös korpusten moninaisissa lausekkeissa, kuten *kaunein perintöprinsessoineen, mahtavin aallonnurtajineen, vuotuisin viivästyskorkoineen* ja *monipuolisin palveluineen*. Näin ollen temporaali ja distributiivi siis rinnastuvat sekä instruktiiviin että komitatiiviin seuraavan asetelman tapaan:

instruktiivi	<i>tiety-in</i>	<i>ehdo-in</i>
komitatiivi	<i>tiety-in</i> ~ <i>tietty-ine</i>	<i>ehto-ineen</i>
temporaali	<i>tiety-in</i> ~ <i>*tietty-isin</i>	<i>ilta-isin</i>
distributiivi	<i>tiety-in</i> ~ <i>*tietty-ittäin</i>	<i>alue-ittain</i>

Sirola-Belliard (2016: 85) luonnehtii komitatiivin instruktiiviattribuuttia epäkongruentiksi, mutta osuvampaa olisi puhua vaikkapa puolikongruenssista, sillä komitatiivi, temporaali ja distributiivi sallivat ainakin osin nimenomaan instruktiiviattribuutit. Aidosti kongruenssin ulkopuolelle jäävät muodot, kuten nominatiivit *tietty* ja *tietyt*, olisivat sen sijaan mahdottomia. Toisin sanoen attribuuttien – hyvin harvinaistenkin – merkintää ohjaavat normittamattoman kieliopin säännöt, jotka syystä tai toisesta näin kytkevät komitatiivin, temporalin ja distributiivin instruktiiviin. Vaikka temporalin ja distributiivin instruktiiviattribuutteja ei kovin mallikkaana kielenä pitäisikään, hypoteettisen täyskongruenssin eli lausekkeiden **tiettyisin iltais*in ja **tiettyittäin alueittain* pohtiminen saa instruktiivin kuulostamaan paljon hyväksyttävämmältä vaihtoehdolta (ks. Ylikoski 2020).

Luvussa 2 totesin, että suomen kielen sijoille tai sijalle ylipäänsä ei ole olemassa yhtenäistä ja tyhjentävää määritelmää. Sijan kriteerit ovat väljinäkin kieli- ja perinnesidonnaisia, eivätkä edes esimerkiksi suomen ja unkarin sijat ole kovinkaan yhteismitallisia. Yksittäisen kielen tutkimusperinteessäkin sijojen kriteerit voivat olla varsin

mielivaltaisia, tai niitä voidaan käyttää mielivaltaisesti. Esimerkiksi sopii yleinen käsitys siitä, että sijat ovat substantiivin produktiivisia taivutusmuotoja, jotka saavat esimerkiksi adjektiivi- ja genetiiviattribuutteja. Tätä vastaan sotii jo edellä mainitsemani *t*-tunnuksinen akkusatiivi, jonka esimerkiksi *Iso suomen kielioppi* (2004 § 81) lukee omaksi sijakseen, vaikka se ei ole substantiivien taivutusmuoto, ei liioin produktiivinen eikä se saa tavallisesti attribuuttejakaan; myös omistusliitteet puuttuvat.

Juuri edellä kerrattujen ominaisuuksien eriasteinen puuttuminen on johtanut siihen, että instruktiivia, abessiivia ja komitatiivia on luonnehdittu marginaalisiksi tai vajakäyttöisiksi sijoiksi. Koska yleisesti hyväksyttyä sijan määritelmää ei ole, ruuvia olisi mahdollista kiristää enemmänkin. Kyllin kriittiseksi ryhdyttäessä voisi lisätä, etteivät myöskään essiivi ja translatiivi aivan moitteettomasti täytä tavallisimpia sijan kriteerejä, sillä ainakin essiiviä voi halutessaan pitää jopa komitatiivia epäproduktiivisempänä (Sirola-Belliard 2017: 89–92). Myös yksikkö- ja monikkomuotojen tietynasteista horjuntaa voisi pitää oireena nomineille ominaisen lukudistinktion ja siten koko nominiuden häilyvyydestä (vrt. ISK 2004 § 78–79). Tarkoitushakuisimmillaan voitaisiin siis päätyä väitteeseen, että ehdottoman kiistattomia sijoja on vain yhdeksän: nominatiivi, genetiivi, partitiivi sekä kolmet sisä- ja ulkopaikallissijat. Tästä on kuitenkin vielä matkaa Spencerin (2008) otteisiin, joissa unkarin sijajärjestelmä saadaan kuitistumaan olemattomiin.

Luvussa 3 olen esitellyt prolatiivi-, temporaali- ja distributiivimuotoja autenttisisä käyttöympäristöissään, joissa niillä on lukuisia substantiiveille tyypillisiä ominaisuuksia. Näistä kolmesta muodostetyypistä heikoimmin produktiivisia ovat *isin*-aineeksiset temporaalimuodot, joita kuitenkin muodostetaan paljon aktiivisemmin kuin *t*-akkusatiiveja. Toki näillä kolmella kategoriolla on myös selviä rajoituksia: Komplexiset, erilaisia määritteitä saavat prolatiivi-, temporaali- ja distributiivilausekkeet ovat sangen harvinaisia. Omistusliitteet rajoittuvat lähinnä kieliopillisimpiin, postposition kaltaisiin prolatiivimuotoihin (*ohitseen, ylitseni*) ja poikkeuksellisesti joihinkin leksikaalistuneimpien distributiivimuotojen variantteihin (*nimittäinsä, osittainsa*); toisaalta omistusliitteet puuttuvat yleensä myös instruktiivi- ja abessiivimuodoilta. Adjektiiviattribuuteiksikaan kyseiset muodosteet eivät siis taivu. Ne voivat saada määritteekseen myös relatiivilauseita, mutta itse ne eivät relatiivipronomineihin tai muihinkaan pronomineihin sovellu; sama ominaisuus puuttuu kuitenkin yleensä myös niin sanotuilta marginaalisilta sijoilta.

Vielä yhtenä lauseopillisena kriteerinä kiinnitän huomiota tarkasteltujen muodosten kykyyn toimia anaforisen pronominin korrelaateina, sillä tällaisia ominaisuuksia voi pitää edelleen yhtenä substantiivilausekkeen ominaispiirteenä, joka erottaa substantiivit ja niiden taivutusmuodot adverbijohdoksista. Onkin paikallaan todeta, että niin prolatiivi- (esim. 33), temporaali- (esim. 34) kuin distributiivimuodotkin (esim. 35) viittaavat tavanomaisten substantiivien tapaan tarkoitteisiin niin selvästi, että tieto referentistä kantaa tarvittaessa yli lauserajojen:

- (33) Osa opiskelijoista keskusteli ryhmätyön laadinnasta myös *puhelimitse ja sähköpostitse*. Ne koettiin turvallisiksi viestintävälineiksi, jotta verkkokeskustelun mahdollisilta väärintulkinnolta vältytään. (Leinonen 2008: 170)

- (34) Nykyisin ongelmana on ollut se, että valtuusto ja hallitus kokoontuvat *maanantaisin*. Ne ovat itselleni kaikkein hankalimmat päivät, koska monissa muissakin kunnissa kokouspäivä on maanantai. (Liljedahl 2012)
- (35) Saadut tulokset on yksinkertaistettu taulukkoon *teemoittain*. Niitä ovat: menneisyys osaksi nykyisyyttä, yhdessä olosta yksinäisyyteen, hoivan etäännyttämä erotiikka, seksuaalisuus muutoksen myllerryksessä ja haavoittuva seksuaalisuus. (Väljä 2014: 24)

Edellä olen välttänyt leimaamasta tarkastelemiani muodosteita sen enempää adverbiksi kuin substantiivien sijamuodoiksikaan. Joka tapauksessa lähes kaikki lause-esimerkit kuvaavat prolatiivi-, temporaali- ja distributiivimuotoja sellaisissa konteksteissa, että positioni lienee käynyt selväksi: jos kyseiset muodosteet olisivat vanhastaan yleisesti toimineet niin kuin ne tämän artikkelin esimerkeissä toimivat, niitä olisi varmasti pidetty substantiivin taivutusmuotoina jo kauan sitten.

Esimerkiksi suffiksi *-(i)ttAin* on muodoltaan ja merkitykseltään sijapäätteen kaltainen, suunnilleen samanlainen kuin unkarin distributiiviksi nimetty *-(V)nként* muodoissa *témánként* 'teemoittain' tai *kultúránként* 'kulttuureittain'. Anhava (2010: 244) toteaaakin, että unkarilaisin kriteerein suomenkin distributiivia voisi ongelmitta pitää sijana, samoin temporaalia ja prolatiivia melko helposti. Sikäli kuin tämän artikkelin esimerkit kompleksisista, suomen sijamuotojen morfosyntaksiin sopivista lausekkeista voidaan hyväksyä enemmän tai vähemmän kieliopillisiksi, niitä ei perinteisen kieliopin välinein oikeastaan voikaan pitää minään muuna kuin substantiivien taivutusmuotoina. Toisaalta joidenkin substantiiveille ominaisten piirteiden puuttuessaakin on vaikea esittää erityisiä adverbisia ominaisuuksia, jotka selvästi viittaisivat johonkin muuhun kuin sijataivutukseen; adverbijahan ei useinkaan ole tapana määrittellä muuten kuin adverbialleina toimivaksi sanaluokaksi, jolta puuttuvat esimerkiksi substantiiveille tai verbeille ominaiset piirteet (esim. van der Auwera 1999: 8).

On selvää, että prolatiivi, temporaali ja distributiivi eivät ole mitenkään kiistattomia sijoja. Vaikka luvun 3 esimerkeistä osa nauttii melko laajaa hyväksyntää, ne edustavat vain pientä osaa näiden muodosteiden esiintymistä. Kuitenkin juuri nämä valikoidut esimerkit viittaavat sijataivutukseen. Hammari (2006: 365–367) käyttää vaille tarkempaa määritelmää jäävää termiä *nominaaliset adverbisijat*. Sen piiriin hän lukee esimerkiksi muodosteet *nurkitse, päivisin* ja *päivittäin* mutta myös sellaiset kuin *kahdesti, kaksitellen, nurkikkain, nurkitusten, pitkälti* ja *vanhimmiten*, joiden sijamaisista ominaisuuksista ei ole lainkaan samanlaisia merkkejä. Tässä vaiheessa onkin turvalisinta pitää prolatiivi, temporaali ja distributiivi erillään monista muista perinteisesti denominaalisiksi adverbiksi ymmärretyistä muodosteista.

Mitä prolatiivi, temporaali ja distributiivi sitten ovat? Eivät aivan sijoja, mutta eivät aivan adverbijakaan. Niiden esiintymiä analysoituani otan käyttöön artikkelin otsikossakin esiintyvän termin *kääpiösija*. Tarkoitan tällä sijamaisia ilmiöitä, joiden asema näyttäisi olevan ikään kuin marginaalisten sijojen takana, reunan ulkopuolella. Mallina termille on astronomiassa tuoreehko käsite *kääpiöplaneetta*, jolla ei viitata pienikokoisiin planeettoihin vaan planeetanomaisiin taivaankappaleisiin, jotka eivät kuiten-

kaan täytä varsinaisen planeetan kriteereitä sellaisina kuin miksi planeetat tällä hetkellä on määritelty (IAU 2006).

Niin taivaankappaleiden kuin kieliopillisten muotokategorioiden määritelmien sopimuksenvaraisuudesta kertoo se, että esimerkiksi Pluto ja prolatiivi on aikojen kuluessa kategorisoitu vaihtelevin tavoin, eikä myöskään nykyään vallalla olevia käsityksiä ole syytä olettaa ikuisesti muuttumattomiksi. Monet meistä lienevät tottuneet siihen, että Pluto on luettu aurinkokuntamme uloimmaksi planeetaksi. Elokuussa 2006 Kansainvälinen tähtitieteellinen unioni kuitenkin muotoili planeetan määritelmän sellaiseksi, että Pluto menetti asemansa planeettana ja sai sen seurauksena uuden statuksen kääpiöplaneettana, jollaiseksi kolmisen viikkoa myöhemmin luokiteltiin myös jo kauan ennen Plutoa löydetty ja niin ikään aiemmin planeetaksi luettu Ceres sekä vuonna 2005 havaittu Eris. Sittemmin kääpiöplaneetoiksi on luettu myös Haumea ja Makemake, joten entinen planeetta Pluto kuuluu nyt aivan uuteen käsittepiiriin. (IAU 2006; Hietala 2018.)

Analogiaa planeettojen ja sijojen välillä ei ole syytä rakennella yli tarpeen, mutta oleellista on, että edes planeetan määritelmästä ei olla yksimielisiä – ei edes sen jälkeen, kun siitä on virallisella taholla pitkällisen keskustelun jälkeen päätetty. Ceres ja Pluto ovat eri aikoina menettäneet planeetan statuksen, mutta tämä ei tarkoita, etteikö niillä olisi monia planeetoille tyypillisiä piirteitä; juuri niiden ansiosta Ceres, Pluto ja kolme muuta vuosina 2006 ja 2008 luokiteltua taivaankappaletta muodostavat oman kääpiöplaneettojen kategoriansa. Suomen sijamuodon eksaktin määritelmän puuttuessa on hyvä huomata, että planeettakin määriteltiin virallisesti vasta kääpiöplaneettaa määriteltäessä vuonna 2006 (määritelmistä esim. Hietala 2018).

Aurinkokunnassamme on myös lukematon joukko muita transneptunisia kohteita, ja niillekin on mahdollista löytää analogisia vastineita suomen kielen paikoin varsin sijamaisten kääpiösijojen ulkopuolelta. Tällaisia ovat muun muassa edellä esillä olleet Hammarin (2006) mainitsemat adverbityypit *kaksitellen*, *nurkikkain*, *nurkitusten*, *pitkälti* ja *vanhimmiten*, jollaisten luetteloa voisi jatkaa pitkästikin (ks. esim. Penttilä 1957: 323–326; kansanmurteiden kirjosta Jännes 1890: 186–231). Maltillisemmän luettelon tarjoaa esimerkiksi Karlsson (1983: 257), jonka mukaan produktiivisten adverbijohdinten lukumäärä on viiden paikkeilla. Esimerkkejä on kuusi: kääpiösijojen tunnuksukset *-tse*, *-isin* ja *-ttain*, Tuomikosken (1973) adjektiivien sijapäätteeksi kuvaama *-sti*, määrää ilmaiseva *-lti* (*leveältä*, *pitkälti*) ja symmetristä asemaa ilmaiseva *-kkAin* (*käsikkäin*, *lähekkäin*). Toisaalta myös *Iso suomen kielioppi* (2004 § 384) mainitsee melko synonyymiset johditimet *-(i)kkAin*, *-(i)tUsten* ja *-(i)tUksin*.

Viimeksi mainittujen johdinten syvälinen tarkastelu jää tämän artikkelin ulkopuolelle, mutta oleellisimman voi todeta lyhyesti: esimerkiksi denominaaliset johditimet *-(i)kkAin*, *-(i)tUsten* ja *-(i)tUksin* poikkeavat kääpiösijoista heikon produktiivisuutensa lisäksi etenkin siten, että niillä ei ole substantiiveille ominaista morfosyntaksia. Todellisia muotoja ovat kyllä *kasvokkain*, *kasvotusten* ja *kasvotuksin* ja vaikkapa *kaulakkain* ja *seläkkäin*, mutta mahdottomia ovat **hiostunein kaulakkain* ja **suoristetuin seläkkäin* (Ylikoski 2020), luultavasti myös **Jennin ja Saulin käsikkäin* tai **kasvokkain, jotka olivat kuin toistensa peilikuvat*. On toki mahdollista, että nykyisiä korpuksia ja hakukoneita paremmilla teleskoopeilla nämäkin muodosteet tai nii-

den tulevat perilliset voivat erottua eräänlaisina kääpiösijoina, mutta toistaiseksi tästä ei ole merkkejä.

Taulukossa 1 esitän yhteenvedon kääpiösijojen – prolatiivin, temporaalin ja distributiivin – sijamaisimmat piirteet, jotka yhdistävät niitä esimerkiksi prototyypiksi sijoiksi katsottaviin paikallissijoihin ja toisaalta erottavat niitä prototyypisemmistä adverbista, kuten edellä mainituista *kasvokkain* ja *käsikkäin*. Vertailukohtana on myös Sirola-Belliardin (2016, 2017) perusteellisesti kuvaama marginaalisija komitatiivi.

Taulukko 1.

Yhteenvedon kääpiösijojen substantiiveille ja sijamuodoille tyypillisinä pidetyistä ominaisuuksista.

	Paikallissijat	Komitatiivi	Prolatiivi	Temporaali	Distributiivi	<i>Kasvokkain, käsikkäin</i> -adverbit
Produktiivinen	+	+	(+)	(+)	+	(-)
Lukudistinktio	+	-	-	-	-	-
Omistusliitteitä	+	+	(-)	-	-	-
Genetiivi-attribuutteja	+	+	+	+	+	-
Adjektiivi-attribuutteja	+	+	(+)	(+)	(+)	-
Relatiivilauseita	+	+	+	+	+	-
Anaforisen pronominin korrelaattina	+	+	+	+	+	-

Oma lukunsa kääpiösijojen tutkimuksessa olisivat deadjektivaaliset *sti*-muodosteet, joita Tuomikoski (1973) monestakin syystä päätyy pitämään adjektiivien sijamuotoina; Jääskeläisen (2020) kanta on hieman neutraalimpi. Tässä artikkelissa olen keskittynyt eräällä tavalla prototyypisimpiin sijoihin ja kääpiösijoihin – muotoihin, joiden kantana ovat substantiivit ja jotka säilyttävät substantiiville ominaisen morfosyntaksin omine määritteineen. Toisaalta on myönnettävä, että jos seitsemään pronominiin rajoittuva *t*-akkusatiivi voidaan lukea omaksi sijakseen, saman voisi varmaankin tehdä myös lukemattomiin adjektiiveihin liittyvälle *sti*-elementille.

Suomen sijojen lukumäärä on määrittelykysymys, johon ei toistaiseksi ole annettu selviä, yhtenäisiin kriteerikimppuihin perustuvia vastauksia. Sijojen määräksi kielen kuvauksissa on vakiintunut 15, mutta olen kuvannut tässä kolme uutta kääpiösijaa, joiden lisäksi sellaisena voisi pitää myös adjektiiveihin liittyvää *sti*-instruktiivia. Edelleen kääpiösijaehdokkaana voisi pitää prolatiivista erotettavaa, merkitykseltään instrumentalisempaa *teitse*-muodostetta (Ylikoski 2018), samoin silloin tällöin mahdolliseksi sijaksi ehdoteltua *kaa*-komitatiivia. Kriteerien yhdenmukaisuuteen on kuitenkin kiinnitettävä huomiota, sillä esimerkiksi Laitinen ja Lehtinen (1997: 7–8) nostavat *kaa*-komitatiivin sijastatuksen kompastuskiviksi vokaalisoinnun yleisen puuttumisen ja liitepartikkelien sijainnin ennen *kaa*-ainesta (*isänkinkaa* pro *?isänkääkin*; vrt. *isälläkin*). *Ison suomen kielipiin* (2004 § 1266) mukaan lisäksi *kaa*-muodon ”epäsijamaisuus

näky siinä, että se liittyy rinnastuksessa vain jälkimmäiseen rinnastettavaan”. Jos tällaiset pelisäännöt olisivat kaikille samat ja sijat määriteltäisiin lähtökohtaisesti synkronisesti, esimerkiksi distributiivimuoto *yhtiöittäinkin* (pro kerrassaan mahdoton **yhtiökinittäin*) tai rinnasteinen lauseke *kaupungeittain ja kunnittain* voitaisiin kai tulkita merkittäviksi todistuksiksi sijastatuksen puolesta, mutta tätä ei kukaan liene esittänyt.

5 Päätäntö

Tämän artikkelin pääteesejä on, että hallitseva käsitys 15-jäsenisestä sijajärjestelmästä ansaitsee kriittistä uudelleenarviointia. Ajatus koko sijajärjestelmän uudelleenarvioinnista on kieltämättä radikaali, mutta kysymys on ajankohtainen nyt, uusien kääpiösijojen löydyttyä. Yksi keskeisistä haasteista on johdonmukaisten määritelmien puuttuminen, eikä tämäkään tutkimus tätä puutetta poista. Joka tapauksessa on mahdollista esittää lukuisia esimerkkejä ja niihin tukeutuvia argumentteja, joiden perusteella sijajärjestelmää tai ainakin sen rajapintaa voisi laajentaa muutamalla kääpiösijalla. Näihin voi sijajärjestelmämme vanhan ulkojäsenen prolatiivin lisäksi lukea myös ainakin *isin-* ja (*i*)*ttAin-*tunnuksiset temporaalin ja distributiivin. Toinen vaihtoehto olisi sijan määritelmää tiukentamalla supistaa sijajärjestelmää nykyisestä, jolloin sijoista marginaalisimmat voisivat päätyä yllä kuvattujen kääpiösijojen seuraksi.

Edellä on käynyt ilmi, että prolatiivi ei ole perinteisen sijaparadigman ulkopuolella yksin, vaan ainakin adjektiivivi- ja genetiiviattribuuttien perusteella sitäkin sijamaisemmat temporaali ja distributiivi tarjoavat hyviä syitä nähdä myös prolatiivi osana suurempaa kääpiösijojen joukkoa – joukkoa, jonka jäsenillä vaikuttaa olevan sijoille tyypillisiä ominaisuuksia kenties jopa saman verran kuin esimerkiksi abessiivilla. Vaikka osa prolatiivin harvalukuisista määritteistä on tietoista kielellä leikittelyä (Ylikoski 2018: 11), samaa ei nähdäkseni voi sanoa temporaalista ja distributiivista monine samantyyppisine määritteineen: synnystään ja iästään riippumatta esimerkiksi *tietyin iltaisin* ja *tietyin alueittain* ovat ilmestyneet kirjoitettuun kieleen spontaanisti ja ohjaimatta mutta silti ilmeisen yhdenmukaisia kielen sääntöjä noudattaen.

Suomen ennestään mittavan sijajärjestelmän laajentaminen on toki esitys, jonka voi odottaa saavan kriittisen lukijan hälytyskellot soimaan. Poikkeukselliset väitteet vaativat poikkeuksellisia todisteita, ja juuri sellaisiin olen pyrkinyt tukeutumaan. Vaikka yleislingvistinen tieto sijoista tai laajemmin esimerkiksi taivutuksen ja johtamisen rajankäynnistä kasvaa jatkuvasti, suomen sijajärjestelmän uudelleenarviointiin riittää melko hyvin suomalaisen kielioppitradition tarkastelu ja etenkin alati kasvavien tutkimusaineistojen hyödyntäminen. Olen puhunut kääpiösijoista ennen kaikkea havainnollisuuden vuoksi – en eksaktiksi tarkoitettuna tieteellisenä terminä vaan viitatakseni sijan määritelmän suhteellisuuteen sekä siihen, että nykyisillä tutkimusvälineillä on mahdollista nähdä suunnattoman paljon tarkemmin kuin aikana, jolloin Vhael (1733) ja von Becker (1824) laajensivat varhaisimmat latinistiset paradigmat kutakuinkin nykyiseksi sijainventaariksi.

Vaikka esittelemässäni prolatiivi-, temporaali- ja distributiiviesimerkeissä ei ole mitään sellaisia kieliopillisia ominaisuuksia, joiden vuoksi niitä ei olisi haluttaessa voinut

analysoida eräänlaisiksi sijoiksi jo 1800-luvulla, yhtä prolatiiviesimerkkiä (esim. 1) lukuun ottamatta tämä tutkimus ei kerro mitään kääpiösijojen sijamaisista ominaisuuksista 1800-luvulla. Tämän tutkimuksen aineisto kuvaa suomea sellaisena kuin sitä on kirjoitettu 1900-luvun loppupuolelta meidän päiviimme. Temporaalin ja distributiivin sijamaisista ominaisuuksista etenkin instruktiivimuotoiset adjektiiviattribuutit ovat niin harvinaisia, että niitä esiintyy kerran noin 300–400 miljoonan saneen joukossa. Tämä vastaa arviolta yli viittä vuotta tauotonta puhetta, mikä on pari kertaa enemmän kuin Suomen kielen nauhoitearkiston 24 000 nauhoitetuntia. Ei siis ole ihme, jos asiaan ei ole aiemmin kiinnitetty huomiota. Määritteiden esiintymäfrekvenssit sinänsä eivät kuitenkaan ole perinteisesti toimineet taivutusmuotojen kriteereinä.

Mahdollista on sekin, että sijamaiset temporaali ja distributiivi ovat uusia tulokkaita kirjoitetussa kielessä, jossa on taipumusta puhuttua kieltä kompleksisempiin rakenteisiin. Myönnän, että osa esimerkeistäni on monen kielitajussa hyväksyttävyyden rajamailla tai suorastaan sen ulkopuolella (Ylikoski 2020). Joka tapauksessa kääpiösijat muistuttavat substantiivien kiistattomia sijamuotoja verrattomasti enemmän kuin tavalliset adverbit, ja aiheen tutkimista on syytä jatkaa. Suomen kielen ymmärretään muuttuneen parin viime vuosisadan kuluessa suuresti kielen kaikilla tasoilla, ja tästä syystä on aika tarkistaa vakiintuneita käsityksiä jopa sijajärjestelmän kaltaisista fundamentaalisista kysymyksistä.

Lähteet

Aineistolähteet

- CSC – Tieteen tietotekniikan keskus 1998: *Suomen kielen tekstikokoelman Helsinki-Korp-versio* [tekstikorpus]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2016050207>.
- JOHNSON, A. M. 1883: Rakennustavasta eteläisessä Savossa. – *Virittäjä, kieli- ja kansatieteellisiä lehtiä*. *Virittäjä* 1 s. 13–37.
- Kielipankki: E-thesis = Helsingin yliopisto 1999: *Helsingin yliopiston suomenkielisen E-thesiksen Korp-versio* [tekstikorpus]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2016090601>.
- Kielipankki: Lehdet = Kansalliskirjasto 2011: *Kansalliskirjaston sanoma- ja aikakauslehtikokoelman suomenkielinen osakorpus, Kielipankki-versio* [tekstikorpus]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2016050302>.
- Kielipankki: Suomi24 = Aller Media Oy 2014: *Suomi 24 virkkeet -korpus (2016H2)* [tekstikorpus]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2017021505>.
- LEINONEN, JAANA 2008: ”Keskustelut olivat parhainta antia”. Vuorovaikuttaminen verkkokurssilla. – Esa Poikela & Sari Poikela (toim.), *Laatua opiskeluun. Oppiminen ja opetus yliopistossa* s. 161–174. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- LILJEDAHL, TOMMI 2012: Eero Laesterä keräsi eniten lisä-ääniä. – *Sydän-Hämeen Lehti* 30.10.2012. <https://shl.fi/2012/10/30/eero-laestera-kerasi-eniten-lisa-aaania/> (20.11.2020).
- LINNANKOSKI, JOHANNES 1908: *Kirot*. Porvoo: WSOY. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:fd2010-0000609>.
- PSHP = Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän perussopimus. <https://docplayer.fi/20594551-Perussopimus-yhtymahallinto-vy-pl-1-10-pirkanmaan-sairaanhoitopiirin>

- kuntayhtymän-perussopimus-jasen kuntien-hyväksymä-voimassa-1-1.html (29.11.2018).
 REHN, OLLI 2010: Intohimosta menneen merkitykseen. – *Tieteessä tapahtuu* 6/2010 s. 33–34.
 Vauva = https://www.vauva.fi/keskustelu/2616958/naiset_teidan_ehka_kannattaisi_tietaa_pari_asiaa_miesten_inttiin_liittyen?page=2 (29.11.2018).
 VÄLJÄ, MARJO 2014: *Yhdessä, mutta yksin. Puoliso-omaishoivaajien ajatuksia parisuhteesta ja seksuaalisuudesta puolison sairastuttua*. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Kirjallisuuslähteet

- ANHAVA, JAAKKO 2010: Criteria for case forms in Finnish and Hungarian grammars. – Klaus Karttunen (toim.), *Anantam Šāstram. Indological and linguistic studies in honour of Bertil Tikkanen* s. 239–244. Helsinki: Finnish Oriental Society.
- AUWERA, JOHAN VAN DER 1999: Adverbs and adverbials. – Keith Brown & Jim Miller (toim.), *Concise encyclopedia of grammatical categories* s. 8–12. Amsterdam: Elsevier Science.
- BECKER, REINHOLD VON 1824: *Finsk Grammatik*. Åbo.
- BLAKE, BARRY J. 1994: *Case*. Cambridge: Cambridge University Press.
- COLLINDER, BJÖRN 1960: *Comparative grammar of the Uralic languages*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- CORBETT, GREVILLE G. 2008: Determining morphosyntactic feature values. The case of case? – Greville G. Corbett & Michael Noonan (toim.), *Case and grammatical relations. Studies in honor of Bernard Comrie* s. 1–34. Amsterdam: John Benjamins.
- HAMMARI, JUKKA-PEKKA 1993: Muistoonpanoja nimityksen merkityksestä kielen hahmotuksessa. – *Kielitieteellisiä muistoonpanoja* 5 s. 80–191. Oulu: Oulun yliopisto.
- 2006: Vääntöä suomen sijataivutuksesta. – Anneli Pajunen & Hannu Tommola (toim.), *XXXII Kielitieteen päivät Tampereella 19.–20.5.2005* s. 347–372. Tampere: Tampere University Press.
- HIETALA, NIKLAS 2018: Planeettoja oli yli yhdeksän. – *Tieteessä tapahtuu* 6/2018 s. 3–9.
- HUUMO, TUOMAS 2010: Suomen väyläadpositioiden prepositio- ja postpositiokäyttöjen merkityseroista. – *Virittäjä* 114 s. 531–561.
- IAU = International Astronomical Union 2006: Resolution B5. Definition of a planet in the Solar System. Resolution B6. Pluto. https://www.iau.org/static/resolutions/Resolution_GA26-5-6.pdf (20.11.2020).
- IGGESEN, OLIVER A. 2013: Number of cases. – Matthew S. Dryer & Martin Haspelmath (toim.), *The world atlas of language structures online*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. <http://wals.info/chapter/49> (29.11.2018).
- ISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- JÄNNES, ARVI 1890: *Suomen partikkelimuodot*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- JÄÄSKELÄINEN, ANNI 2020: Vieläkö on syytä pohtia *sti*-suffiksin olemusta? – *Virittäjä* 124 s. 555–573. <https://doi.org/10.23982/vir.84773>.
- KARLSSON, FRED 1983: *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. Helsinki: WSOY.
- LAITINEN, LEA – LEHTINEN, TAPANI 1997: Johdanto. – Tapani Lehtinen & Lea Laitinen (toim.), *Kieliopillistuminen. Tapaustutkimuksia suomesta* s. 6–19. Kieli 12. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LÖNNROT, ELIAS 1841: Bidrag till Finska Språkets Grammatik. – *Suomi* 4 s. 11–39.
- MAAMIES, SARI 2015: Kommentti. – *Kielikello* 2/2015 s. 37.

- MALCHUKOV, ANDREJ – SPENCER, ANDREW (toim.) 2009: *The Oxford handbook of case*. Oxford: Oxford University Press.
- Nykysuomen sanakirja. Helsinki: WSOY 1951–1961.
- PENTTILÄ, AARNI 1957: *Suomen kielioppi*. Porvoo: WSOY.
- SIROLA-BELLIARD, MAIJA 2016: *Suomen komitatiivi. -ine ja kanssa*. Tampere: Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0246-7>.
- 2017: Suomen komitatiivisija – kiteytynyt vai produktiivinen? – *Sananjalka* 59 s. 81–103. <https://doi.org/10.30673/sja.66619>.
- SPENCER, ANDREW 2008: Does Hungarian have a case system? – Greville G. Corbett & Michael Noonan (toim.), *Case and grammatical relations. Studies in honor of Bernard Comrie* s. 35–56. Amsterdam: John Benjamins.
- SUONIEMI-TAIPALE, INGA 1994: *Itämerensuomalaisten kielten prolatiivi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- TUOMIKOSKI, RISTO 1973: Adjektiivin ja adverbien erosta. – *Virittäjä* 77 s. 199–214.
- VHAEL, BARTHOLDUS G. 1733: *Grammatica Fennica*. Aboa: Johan Kiämpe.
- VIERULA, SUVI 2017: *Kanssa, kans ja kaa* – postposition muutoksen tarkastelua. – *Virittäjä* 121 s. 265–275. <https://doi.org/10.23982/vir.61037>.
- YLIKOSKI, JUSSI 2018: Prolatiivi ja instrumentaali. Suomen *-(i)tse* ja *-teitse* kieliopin ja leksikon rajamailla. – *Sananjalka* 60 s. 7–27. <https://doi.org/10.30673/sja.69978>.
- 2020: *Eesti maakonniti* ja *Suomen maakunnittain*: viron ja suomen kääpiösijat rinnakkain. – *Sananjalka* 62 s. 76–101. <https://doi.org/10.30673/sja.90751>.

On Finnish dwarf cases: prolative, temporal and distributive

The article discusses the borderland between nominal case inflection and adverb derivation in Finnish. Finnish grammars customarily present a case system of fifteen cases. The present article takes a step outside of the most marginal cases (abessive, instructive and comitative) within the traditional paradigm. In addition to observations on the so-called prolative, which has at times been considered a borderline case, the main focus of the study is on two kinds of formations traditionally regarded as denominal adverbs. The previously under-described formations ending in *-isin* have a repetitive temporal meaning (e.g., *iltaisin* ‘in the evenings’) and those ending in *-(i)ttain/- (i)ttäin* are distributive forms (e.g., *maittain* ‘by country’).

Based on data drawn from large corpora of modern written Finnish, the temporal form *-isin* and particularly the distributive forms *-(i)ttain/- (i)ttäin* appear to be rather productive morphological categories. Special attention is given to the syntactic properties of these formations, as the data shows that not only do the case-like prolative forms differ from ordinary adverbs, but the temporal and distributive forms do so too. The author argues that the formations in question are not fully denominal forms, rather they reveal many features characteristic of nouns: they may be accompanied by postmodifying relative clauses as well as genitive and adjectival modifiers. In the absence of the full agreement typical of Finnish adjectival modifiers, the associated adjectives occur in the instructive case (e.g., *satunnais-in viikonloppu-isin* [random-PL.INSTR weekend-TEMP] ‘on random weekends’ and *tiety-in aihealue-ittain* [certain-PL.INSTR thematic.area-DISTR] ‘by certain thematic areas’), which in turn makes the temporal and distributive forms resemble those of the comitative case.

The article shows that the inflection–derivation interface of the Finnish noun is far from clear-cut. On the basis of the findings presented in this study, the author asserts that our understanding of the Finnish case system could be advanced by introducing the concept of the “dwarf case”, analogous with that of dwarf planets, which are members of the Solar System and share many features with planets despite not being true planets themselves.

Kielemme kääpiösijoista: prolatiivi, temporaali ja distributiivi

Artikkelissa tarkastellaan suomen kielen sijataivutuksen ja adverbijohdon rajaseutua. Suomen kieliopin kuvauksissa on tapana esittää 15 sijaa, joiden runsautta pidetään suomen kielen erityispiirteenä. Artikkelissa siirrytään perinteisen sijaparadigman marginaalin eli jopa niin sanottujen marginaalisten sijojen (abessiivin, instruktiivin ja komitatiivin) ulkopuolelle. Tarkastelun kohteena on vanhastaankin sijataivutuksen yhteydessä huomiota saanut väyliä ja välineitä ilmaiseva prolatiivi, mutta keskiössä ovat erityisesti *isin*-päätteiset temporaaliset ja (*i*)*ttAin*-päätteiset distributiiviset muodostet, kuten *iltaisin* ja *maanantaisin* tai *alueittain* ja *lajeittain*. Tutkimusaineistona ovat laajat kirjoitettua nykysuomea edustavat korpuukset.

Kyllin laajoissa tutkimusaineistoissa sekä *isin*-temporaali että (*i*)*ttAin*-distributiivi paljastuvat verrattain produktiivisiksi muodostetyypeiksi: temporaalimuotojen (esim. *kesäöisin*, *sapattisin*) rinnalla etenkin distributiivimuodot ovat erittäin monikäyttöisiä (*kyläkunnittain*, *nuorkauppakamareittain*, *tyylipiirteittäin*). Erityistä huomiota saavat muodosteiden syntaktiset ominaisuudet, joiden valossa temporaali ja distributiivi – ja myös prolatiivi – poikkeavat tavanomaisista adverbeista, jollaisina niitä perinteisesti on pidetty. Mahdollisia ovat muun muassa relatiivilauseet (*kirjeitse*, *jossa* – –, *maanantaisin*, *jotka* – –), genetiiviattribuutit (*elokuun lauantaisin*, *Suomen kunnittain*) ja eräät taipumattomat määritteet (*joka maanantaisin*, *koko kyläkunnittain*). Uusi havainto on myös temporaali- ja distributiivimuotojen kyky saada instruktiivimuotoisia adjektiiviattribuutteja: lausekkeet *satunnaisin viikonloppuisin* ja *tietyin aihealueittain* muistuttavat marginaalisuudessaankin sijamuotoja ja etenkin komitatiivia (*omin* ~ *omine lupineen*).

Artikkelissa esitetään, että sijajärjestelmämme kuvauksen rajapintaa voisi laajentaa eräänlaisilla kääpiösijoilla samaan tapaan kuin eräitä aurinkokuntamme jäseniä voidaan luonnehtia kääpiöplaneetoiksi, vaikka ne eivät varsinaiseen planeetan määrittelymään sopisikaan.

Kirjoittajan yhteystiedot:
etunimi.sukunimi@oulu.fi

Kirjoittaja on saamen kielen professori Oulun yliopistossa.